

Noel Forlini Burt

Encounters in the Dark: Identity Formation in the Jacob Story. Semeia Studies 96. Atlanta: SBL Press 2020. viii + 186 s. \$ 33,00.

Jakobskampen i 1 Mos 32 er ikonisk. Alene i mørket kæmper patriarken natten lang mod en ukendt modstander ved vadestedet over floden Jabbok. Modstanderen nægter at sige sit navn og dermed at identificere sig. Styrkeprøven slutter først ved morgengry med kravet om velsignelse og et invaliderende slag på hoften. Jakob, eller Israel som han nu kaldes, halter både såret og velsignet derfra. Scenens mystik, psykologi og teologiske kompleksitet indbyder enhver læser til eksegetisk og eksistentiel brydekamp.

Noel Forlini Burt benytter i sin læseværdige *Encounters in the Dark* Jakobskampen som indgang og omdrejningspunkt for en undersøgelse af identitet og teologi i fortællingerne om Jakob (1 Mos 25-50). En narrativ læsning suppleres af en række andre tilgange, fx poststrukturalisme, psykoanalyse og feministisk kritik, der har sans for teksternes flertydige og til tider dunkle betydningslag. Ifølge Forlini Burt er Jakob-figuren et spejl af det babyloniske eksil, den eftereksilske tids uklare forhold til Gud og længslen efter hjem. Forlini Burts analyse er elegant struktureret efter fem grundmetaforer – navn, ansigt, sår, mørke og overgang – der alle indgår i Jakobskampen og trækker tråde til resten af fortællecyklussen.

I åbningskapitlet “The Name” udfoldes sammenhængen mellem navn, identitet og skæbne. Når man får et navn, skrives man samtidig ind i en større historie. Jakob er ‘bedrageren’ – det ligger i hans navn. Når han i nattekampen siger sit navn, er ordene “Jeg er Jakob!” også en bekendelse af skyld: ja, han bedrog Esau. Han er *Jakob*. Det nye navn, Israel, åbner derimod for en ny virkelighedsforståelse. Meget interessant er det mystiske Gud-menneske, som Jakob kæmper imod, én som kan navngive, men ikke selv navngives. I anonymiteten, i det udsigelige, bevarer skikkelsen sin ubegribelighed. Jakob må derfor navngive noget andet, og stedet for mødet med Guds ansigt får navnet Penuel. Her kan den Gud, der ikke kan navngives og dermed undslipper sig klar identifikation, erfares.

I “The Face” er Forlini Burts grundidé, at det ansigt, som Jakob ved vadestedet ser ind i, repræsenterer alle de ansigter, som han har mødt i sit liv: Esau, som han snød for førstefødselsret og velsignelse; Isak, som han bedrog; Lea, som han ikke elskede; Rakel, som ikke kunne blive gravid; og Laban, som han fordækt flygtede fra. Mødet med Guds mystiske ansigt midt i mørket er en domsscene, et møde der rummer straf og nåde på en og samme tid. Jakob og det folk, der bærer hans navn, kæmper med Gud på liv og død, men overlever – ufortjent – i bønnen om velsignelse.

I “The Wound” fokuseres på Jakobs sår. Ifølge Forlini Burt er Jakob ‘såret’ længe inden overgangen ved Jabbok. Bedrageret over for Isak – “Jeg er Esau, din førstefødte!” – markerer en psykologisk spaltning og fremmedgørelse, som også udtrykkes geografisk i Jakobs udstødelse, flugt og eksil. På rejsen,

i ødemarken, i det fremmede må han finde sig selv. Drømmen ved Betel udtrykker netop patriarkens håb om at modtage sin egen velsignelse *som Jakob* (og ikke forklædt som en anden). Udgangen på nattekampen, Jakobs synlige halten, er dobbelt: Den er et 'brud' som forudsætning for sjælelig lindring og et sår, som aldrig bliver helet og går væk.

I "The Dark" undersøges mørket som geografisk og tidsligt rum, et sted hvor former flyder sammen, og forvandlinger kan ske. Allerede i Rebekkas livmoder slås de to tvillingdrengene. Isak bedrages i sin blindheds mørke, og Jakobs tyve år væk fra hjemmet er en mørkets tid, narrativt indrammet af solopgangene ved Betel og Penuel (28,11; 32,32). I bryllupsnattens mørke bliver Lea til Rakel for Jakobs blik, ligesom Jakob førhen blev til Esau for den blinde Isak. I kampen ved Jabbok er det umuligt at *se* modstanderen; Gud-mennesket skjuler sit tvetydige væsen i nattens mulm. Der er her ligesom andre steder i Det Gamle Testamente en spænding mellem den åbenbarede Gud, der giver løfter om liv, nærvær og velsignelse, og den skjulte Gud, som truer disse løfter.

I "The Crossing" rettes blikket mod det eftereksilske samfund, som formodes at have formet fortællingerne i anden halvdel af Første Mosebog. Ifølge Forlini Burt illustrerer Jakob-figuren dette samfunds frygt, bekymringer og håb og dets søgen efter identitet og harmoni med nabofolkene (Esau-edomitterne og Laban-aramæerne). Ligesom Jakob vender hjem fra sit eksil og søger forsoning, så afspejler historierne om ham måske end reel konflikt mellem dem, der blev, og dem, der efter årtier i det fremmede vendte tilbage. Alligevel rummer Jakob-figuren hele tiden en dobbelthed: Han får et nyt navn, men ændrer ikke sin livsstil; han forsones med Esau, men slår sig ikke ned sammen med ham. Der er en 'uro' i ham; hans bosættelse er altid midlertidig.

Encounters in the Dark er velskrevet og tankevækkende. Den bevæger sig i grænsefeltet mellem eksegese, psykologi og filosofi. Der er en del teori-shopping undervejs, og argumentationen kan indimellem være svær at følge. Man leder forgæves efter en forskningshistorie, der ville hjælpe til at indplacere bogen i et større fortolkningsmæssigt landskab, og der er heller ingen stillingtagen til klassiske spørgsmål om litterær tilblivelse, struktur og form. Bogens store styrke er dens mange fine iagttagelser i bibelteksten, der stimulerer ens egen læsning af Jakobs liv og skæbne. Skulle man have glemt det, så minder Forlini Burts lille bog os om, hvor rige, dybe, sofistikerede, underfundige og helt igennem suveræne de bibelske fortællinger om patriarkerne er.

Frederik Poulsen